

مردمی سازی فرهنگ عمومی (۳):

نقد و بررسی آیین‌نامه حمایت از مردمی سازی فرهنگ و جریان
حلقه‌های میانی موضوع بند «د» ماده (۷۵) برنامه هفتم پیشرفت

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل:

۲۱۴۹۷

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: مردمی‌سازی فرهنگ عمومی (۳)؛ نقد و بررسی آیین‌نامه حمایت از مردمی‌سازی فرهنگ و جریان حلقه‌های میانی موضوع بند «د» ماده (۷۵) برنامه هفتم پیشرفت

نوع گزارش: طرح/لایحه ، نظارتی ، راهبردی ، پیش‌نویس قانونی
نام دفتر: مطالعات فرهنگی و آموزش (گروه فرهنگ عمومی، هنر و صنایع خلاق)
تهیه و تدوین: سعید جوادیان‌فرد
مدیر مطالعه: رضا مستمع
ناظر علمی: موسی بیات
صفحه آرا: سیده فاطمه ابوطالبی
ویراستار ادبی: زهره عطاردی

واژه‌های کلیدی:

۱. فرهنگ عمومی
۲. حلقه‌های میانی
۳. برنامه هفتم پیشرفت

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۲/۲۰

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	خلاصه مدیریتی
۴	۱. مقدمه
۶	۲. پیشینه (سوابق مطالعاتی در مرکز)
۶	۳. نقد و بررسی آیین‌نامه
۹	۴. پیشنهادهای
۱۰	۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۲	۶. پیوست
۱۳	منابع و مأخذ

فهرست جدول

۶	جدول ۱. تحلیل پیشینه پژوهشی
---	-----------------------------

مردمی سازی فرهنگ عمومی (۳):
نقد و بررسی آیین نامه حمایت از مردمی سازی فرهنگ و جریان
حلقه های میانی موضوع بند «د» ماده (۷۵) برنامه هفتم پیشرفت

Doi: [10.22034/mrc.report.21497](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21497)

چکیده

برنامه هفتم پیشرفت براساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و بیانات رهبر معظم انقلاب در باب لزوم تقویت حرکت عمومی و نقش آفرینی جدی حلقه های میانی در این مهم، در بند «د» ماده «۷۵»، دولت را مکلف کرد آیین نامه حمایت از مردمی سازی فرهنگ و جریان حلقه های میانی را تصویب کند که آیین نامه مربوطه در شهریورماه ۱۴۰۴ به تصویب رسید.

همچنین این آیین نامه در کنار برخی نقاط قوت نظیر: در نظر گرفتن عمده دستگاه های اجرایی فرهنگی و غیر فرهنگی، ادراک نقش متفاوت حلقه های میانی در زمینه سازی مشارکت مردم در موضوعات فرهنگی و ذکر برخی ابزارهای غیرمادی مداخله همچون توانمندسازی و اعتباربخشی، با نقدهایی اساسی همراه است که اهم آنها عبارتند از: فقدان مرز شفاف حلقه های میانی با مجموعه های میدانی، بی توجهی به ماهیت اندیشه ورزی حلقه ها و تلقی آنها به مثابه بازویی اجرایی، فهم تقلیل گرایانه از نقش و کارکرد حلقه ها همچون شرکت های پیمانکار و ضعف طراحی الگوی حمایت هوشمند و متنوع نه لزوماً مالی و کارفرمایی نسبت به آنها.

از این جهت پیشنهادهایی جهت بازنگری ارائه می شود: بازنگری در تعریف عناوین مرتبط از جمله حلقه های میانی و مردمی سازی فرهنگ، طراحی نظام تکالیف نهادهای ذی ربط با ورود تفصیلی تر در انواع حمایت حقوقی، ارتباطاتی، اطلاعاتی، زیرساختی و فناورانه و سازوکار هر کدام و ایجاد نظام رصد و ارزیابی دستگاه ها با محوریت راهبری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، توجه به ظرفیت نخبگانی و اندیشه ورزی حلقه های میانی در ساحات حکمرانی و بازنگری در ساختارهای مربوطه، ارتقای الگوی تعامل مالی دولت با حلقه های میانی از مدل های اعانه ای و کارفرمایی به مشارکتی یا خویش فرمایانه و نیز توجه به لزوم جانمایی ارزیابی دوگانه تخصص - تعهدمحوری حلقه های میانی.

خلاصه مدیریتی

بیان / شرح مسئله

برنامه هفتم پیشرفت براساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و بیانات متعدد رهبر معظم انقلاب در باب لزوم تقویت حرکت عمومی و نقش‌آفرینی جدی حلقه‌های میانی در این مهم، در بند «د» ماده «۷۵»، دولت را مکلف کرد آیین‌نامه حمایت از مردمی‌سازی فرهنگ و جریان حلقه‌های میانی را تصویب کند که آیین‌نامه مربوطه در شهریورماه ۱۴۰۴ به تصویب رسید. آیین‌نامه تصویب شده، در کنار برخی نقاط قوت با نقدهایی اساسی همراه است که نتیجه‌ای جزء لزوم بازنگری در آن به همراه ندارد.

نقطه‌نظرات / یافته‌های کلیدی

برخی نقاط قوت آیین‌نامه مذکور عبارت است از: ملاحظه همه دستگاه‌های اجرایی فرهنگی و غیرفرهنگی در موضوع مردمی‌سازی فرهنگ، ادراک نقش متفاوت حلقه‌های میانی در زمینه‌سازی مشارکت هرچه بیشتر مردم در موضوعات فرهنگی و اشاره به ابزارهای غیرمادی مداخله همچون توانمندسازی و اعتباربخشی؛ اما در کنار این موارد نقدهایی اساسی به متن قابل طرح است که اهم آن عبارتند از:

۱. عدم شفافیت مرز بین حلقه‌های میانی با مجموعه‌های میدانی حوزه فرهنگ و هنر که عمده موارد مذکور در آیین‌نامه همچون مؤسسات، کانون‌ها، انجمن‌ها، هیئت‌ها، تشکل‌های مردم‌نهاد، گروه‌های جهادی و پایگاه‌های بسیج از جمله این موارد هستند و در نتیجه عدم جانمایی نقش نهادی حلقه‌های میانی در ارتباط با همین لایه میدانی و صفی،
۲. فقدان تعجب‌برانگیز هرگونه تکلیف نسبت به دستگاه‌های اجرایی موضوع آیین‌نامه به غیر از تکلیف به اعلام گزارش اقدامات خود در سامانه،
۳. عدم سازوکار نظارت، ارزیابی و راهبری نسبت به عملکرد دستگاه‌های اجرایی در حمایت و پشتیبانی از حلقه‌های میانی و بنابراین انتظار برخورد حداقلی و حاشیه‌ای دستگاه‌ها با موضوع و سعی در رفع نیازهای خود در تصدی امور با یافتن پیمانکارانی انتفاعی،
۴. ابهام در نسبت بین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۱) به جهت نقش‌ها و کارکردهای مورد نظر،
۵. راهبری درون‌وزارتخانه‌ای و عدم اعتنا به طرح راهبری فراوزارتخانه‌ای و لزوم مشارکت جدی همه ارکان سطوح عالی اداره فرهنگ اعم از قوای سه‌گانه، نهادهای حاکمیتی غیردولتی در کنار نمایندگان مجموعه‌های مردمی،
۶. غفلت از ماهیت نخبگانی و اندیشه‌ورزانه حلقه‌های میانی در زمینه ایده‌پردازی، راهکاردهی، دیده‌بانی و اصلاح‌گری در دایره موضوعات، مسائل و مأموریت‌های قوای سه‌گانه و تقلیل آنها به بازویی اجرایی در خدمت بدنه دولتی،
۷. عدم انعکاس معیارهای ارزش‌پایه و جهت‌ساز همچون تعهد، مقبولیت اجتماعی، مأموریت حل مسائل اولویت‌دار جامعه در نگاه به حلقه‌های میانی،

۸. تقلیل‌گرایی حلقه‌های میانی به عرصه اجرا آن هم در سطح پیمانکاری و عدم نگاه به حوزه‌های تصمیم‌گیری و ارزیابی و نظارت در بخش فرهنگ و هنر با تعبیر «حلقه‌های میانی پل ارتباطی بین دستگاه‌های اجرایی با عموم مردم هستند»؛ درحالی‌که حلقه‌های میانی به‌عنوان پیشران حرکت عمومی، پل ارتباطی میان مردم به‌عنوان سرمایه اجتماعی با اهداف عالی نظام هستند.

۹. عدم نگاه زیست‌بومی و چندسطحی به نهاد مردمی شامل مجموعه‌های میانی، میدانی و اشخاص حقیقی فعال،

۱۰. عدم التفات به تفکیک بخش غیرانتفاعی از انتفاعی و لزوم طراحی ویژه برای هرکدام،

۱۱. غلبه نگاه حداقلی، مادی، اعانه‌بخشی و کارفرمایی در فهرست حمایت‌ها و خلأ الگوی حمایت هوشمند و متنوع حقوقی، ارتباطاتی، اطلاعاتی، سخت‌افزاری (زیرساختی)، نرم‌افزاری (فناورانه)،

۱۲. تقلیل نهاد حلقه میانی به تشکیلی حقوقی و دارای مجوز و تضییق تعریف نسبت به حلقه‌های میانی ثبت نشده و غیررسمی با وجود امکان تفکیک و پذیرش هر دو هویت رسمی و غیررسمی حلقه میانی در عین محدودیت موضوع حمایت‌ها به موارد رسمی.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

از این جهت پیشنهادهایی برای بازنگری در آیین‌نامه ارائه شده که اهم آنها عبارت است از:

- بازنگری در تعریف حلقه‌های میانی و تفکیک آن از مجموعه‌های میدانی با نظر به مأموریت‌های چندگانه حلقه‌های میانی نظیر:

- شناسایی مسائل کلان در سطوح مختلف از منطقه‌ای تا فراملی و ارائه راهکار به نهادهای رسمی،
- ارائه طرح‌های عملیاتی مورد نیاز به مجموعه‌های میدانی مردمی، کمک به تدوین طرح و برنامه‌ریزی به‌منظور پیشبرد کار توسط مجموعه‌ها و هدایت راهبردی برای تحقق آنها،
- توانمندسازی مجموعه‌های مردمی از حیث دانشی، بینشی، شناختی، مهارتی، اطلاعاتی و ارتباطاتی،
- تسهیل‌گری و کمک به شتابدهی به فعالیت مجموعه‌های میدانی از حیث زیرساختی، مالی، ارتباطی و انسانی،
- شبکه‌سازی ظرفیت‌های میدانی و عملیاتی موجود در جهت حل مسائل کشور،
- کمک به اتصال و تکمیل زنجیره ارزش فعالیت فرهنگی - هنری در مجموعه‌های میدانی،
- طراحی نظام تکالیف دستگاه‌های اجرایی و غیراجرایی با ورود تفصیلی‌تر در ابعاد متنوع حمایت از حلقه‌های میانی اعم از حقوقی، ارتباطاتی، اطلاعاتی، زیرساختی و فناورانه و نیز سازوکار نظارت، ارزیابی و راهبری نسبت به این دستگاه‌ها،

- تفکیک بین دستگاه‌های فرهنگی از غیرفرهنگی در اهداف و سازوکارهای حمایت از مردمی‌سازی فرهنگ،
- توجه به حسن سابقه و تعهد مجموعه‌های مردمی موضوع آیین‌نامه در کنار معیارهای تخصصی آنها در الگوهای ارزیابی،
- تعیین ساختار ارتباطی بین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به‌عنوان مرکزیت راهبری و نظارت با سایر نهادهای موجود در سه قوه و دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه (یا ماده (۱) قانون برنامه هفتم پیشرفت) به‌عنوان ستادهای اجرایی پشتیبانی از مردمی‌سازی فرهنگ و مجموعه‌های میانی، میدانی و آحاد،

- جانمایی ظرفیت نخبگانی و اندیشه‌ورزی حلقه‌های میانی و سایر مجموعه‌های مردمی در ساحات مختلف حکمرانی فرهنگ و هنر اعم از سیاستگذاری، تنظیم‌گری، تسهیل‌گری و ارائه خدمت،
- ارتقای الگوی مداخله مردمی‌سازی فرهنگ براساس نگاه چندسطحی به بازیگران مردمی حوزه فرهنگ و هنر متشکل از:
  ۱. حلقه میانی با مأموریت مسئله‌شناسی، ارائه راهکار، برنامه‌ریزی، هدایت و پیگیری،
  ۲. بخش میدانی با اقدام به تولید، توزیع و تبلیغ فرهنگی ذیل تکمیل زنجیره ارزش محصولات، خدمات و فعالیت‌های حوزه فرهنگ و هنر،
  ۳. آحاد فعال و دغدغه‌مند به‌عنوان اشخاص حقیقی با حضور فعال در مواجهه با مسائل فرهنگی.
- بهره‌مندی از رویکرد بازنگری در ساختارهای رسمی همچون شورایی و مشورتی براساس جانمایی حلقه‌های میانی و تشکل‌های میدانی،
- تفاوت در الگوی حمایتی در نسبت با مجموعه‌های انتفاعی و غیرانتفاعی بسته به نیازهای واقعی، محدودیت‌های حقوقی و اساسنامه‌ای و ظرفیت‌های کنشگری و پیشرانی،
- ارتقای الگوی تعامل مالی دولت با حلقه‌های میانی از مدل‌های اعانه‌ای و کارفرمایی به مدل‌های مشارکتی یا خویش‌فرمایانه،
- توجه به وجوه مختلف نهادی ظرفیت‌های مردمی همچون شبکه‌ها و زنجیره‌های ارزش جهت کمک به افزایش بلوغ نهادی و ماهیت زیست‌بومی آنها.

۱. مقدمه

در نظریه حکمرانی انقلاب اسلامی، قدرت، برآمده از درون قشرهای مردم است که با حرکتی پایین به بالا، از قاعده هرم اجتماعی آغاز شده و تا رأس هرم صعود می‌کند. این تعبیر، بیانگر مبنایی در شکل‌گیری الگویی بومی با نام حکمرانی مردمی است. در واقع، حکمرانی مردمی عبارت است از: «حضور اندیشه، اراده و نیروی عموم مردم در عرصه حکمرانی با هدف سپردن بیشینه امور در ساحت‌های شناسایی، تصمیم‌گیری، اجرا و ارزیابی به آنها» [۱].

اما این الگو به‌مثابه گفتمان اصلی شکل‌گیری انقلاب اسلامی، به مرور با شکل‌گیری و توسعه لایه‌های ساختاری، دچار تعدیل شد. این درحالی بود که تغییر و تحولات در نظام اداری کشور پس از انقلاب و ظهور سازمان‌هایی مردم‌پایه و غیردیوان‌سالار، یکی از دستاوردهای انقلاب اسلامی شناخته می‌شد و انتظار بر این بود که عملکرد این سازمان‌ها به دیگر نهادها و سازمان‌ها منتقل شود؛ اما نه تنها این اتفاق رخ نداد، بلکه خود این سازمان‌ها نیز با استحاله ماهوی به سمت ساختارهای متعارف دیوانی حرکت کردند. در این میان، عرصه فرهنگ به‌عنوان هسته اصلی انقلاب اسلامی نیز مانند بقیه بخش‌ها، متأثر از این نگاه شد. این درحالی است که فرهنگ، فراورده‌ای انسانی است و چنین ماهیتی از فرهنگ، حکومت را نیازمند طراحی الگویی غیردیوان‌سالار برای مداخله در عرصه فرهنگ و انتخاب رویکردهای مشارکتی با حضور جدی بخش‌های غیردولتی می‌کند؛ امری که شواهد موجود، حکایت از عدم اهتمام لازم به آن از سوی دولت و نهادهای ذی‌نقش دارد [۱].

در همین فضا، الگوی مورد نظر انقلاب اسلامی ذیل گفتمان حکمرانی مردمی صورت‌بندی می‌شود و لذا بحث از مردمی‌سازی در جهت تحقق این الگو، امری اصولی و نه اقتضایی و دفعی است. در این چارچوب، مردمی‌سازی فرهنگ، به معنای «طراحی سازوکارها و فرایندهای لازم جهت تحقق و تأمین حضور مردم در ساحت‌های مختلف حکمرانی فرهنگ» است.

در همین راستا، دکترین مردمی‌سازی فرهنگ را می‌توان شامل ۴ بخش دانست:

۱. هویت‌بخشی و مسئولیت‌سپاری بر مدار کشف ظرفیت‌ها، اعتباربخشی به آنها و میدان‌سپاری امور،
۲. کمک به توانمندسازی نهادی براساس ایجاد دسترسی ارتباطی- اطلاعاتی، ارتقای دانش و مهارت‌ها و تجهیزشناختی نسبت به صحنه داخلی و خارجی،
۳. ایجاد بستر پشتیبانی و حمایت هوشمند مبتنی بر تسهیل‌گری نسبت به فعالیت بخش‌های غیردولتی و آحاد و نیز تنظیم‌گری مشارکتی در راستای بیشینه‌سازی جریان ارزش‌ها همراه با مصونیت‌زایی برای فعالان مردمی درمقابل مداخلات نابه‌جا و تخریب‌گر،
۴. راهبری و هماهنگ‌سازی فعالیت‌های فرهنگی برپایه خلق میدان، گفتمان‌سازی مشارکتی و جبهه‌سازی از همه ظرفیت‌ها.

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و تفصیل چندماه بعد از آن ازسوی رهبر معظم انقلاب، نقطه عطفی در جهت تبیین طرح راهبردی مردمی‌سازی در مرحله دوم انقلاب بود. در این بیانات، بر لزوم ایجاد حرکت عمومی به‌صورت معقول و منضبط در کشور تأکید گردید و نیاز این حرکت به تمرکز، پیدا کردن و ارائه راهکار، برنامه‌ریزی و هدایت در جهت آن به عهده جریان‌های حلقه‌های میانی که مجموعه‌هایی غیرحاکمیتی و از خود ملت هستند، گذاشته شد. در نگاه کلی، ساخت نهادی حلقه‌های میانی، راهبردی کلیدی برای دستیابی به اهدافی چون مردمی‌سازی حکمرانی، ماهیت انقلابی نظام، ارتقای سرمایه مردمی، کارآمدی و پیشرفت، جامعه‌پردازی با جهت‌گیری تمدنی، مشارکت عمومی با تراز بالای کمی و کیفی، تحکیم جمهوریت دینی، اثربخشی سیاست‌ها، نظام برنامه‌ریزی غیرمتمرکز و اقتصاد مردمی واقعی است.

با این وجود، درنهایت بعد از گذشت نزدیک به ۶ سال از بیانیه، برنامه هفتم پیشرفت در بند «د» ماده «۷۵»، دولت را مکلف کرد، آیین‌نامه حمایت از مردمی‌سازی فرهنگ و جریان حلقه‌های میانی را تصویب کند که آیین‌نامه مربوطه در شهریورماه ۱۴۰۴ به تصویب رسید.^۱

۱. «د» - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است با هماهنگی سازمان بسیج مستضعفین و همکاری قرارگاه فرهنگی و اجتماعی حضرت بقیه‌الله‌اعظم ارواحنا فدا، ظرف یک‌سال از لازم‌الاجرا شدن این قانون، آیین‌نامه اجرایی حمایت و پشتیبانی از مردمی‌سازی فرهنگ و جریان حلقه‌های میانی مروج گفتمان انقلاب اسلامی را در حوزه‌هایی همچون نهضت‌های قرآنی، خانواده، بانوان، عفاف و حجاب، فضای مجازی و تولید محتوای رسانه‌ای، نوشت‌افزار ایرانی - اسلامی، مطالبه‌گری پیشرفت و عدالت، جنبش نرم‌افزاری، فعالیت‌های مردمی ورزشی، تربیتی و سبک زندگی سالم تهیه نموده و به تصویب هیئت‌وزیران برساند.

۲. پیشینه (سوابق مطالعاتی در مرکز)

ناظر به موضوع مشارکت مردم در امور مختلف کشوری، گزارش‌های متعددی ذیل مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی انجام شده است، اما ناظر به موضوع مشارکت مردم در حوزه فرهنگ و هنر و به تعبیری مردمی‌سازی فرهنگ، گزارش‌های ذیل ارتباط بیشتری دارد.

جدول ۱. تحلیل پیشینه پژوهشی

ردیف	عنوان گزارش	سال انتشار	شماره مسلسل	نام دفتر/سازمان/انهاد	توضیحات
۱	الگوی سیاستی بالادستی مردمی‌سازی فرهنگ عمومی مبتنی بر اندیشه و آرای مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) [۱]	۱۴۰۴	۲۰۸۲۱	مطالعات فرهنگ و آموزش	تدوین الگوی سیاستی مردمی‌سازی فرهنگ عمومی در سه بخش: میانی، دکترین سیاستی و سیاست‌های بالادستی
۲	درآمدی بر آسیب‌شناسی راهبردی اسناد پایه‌ای و کلان حوزه فرهنگ و هنر از منظر مردمی‌سازی فرهنگ عمومی همراه با کاوشی در باب جعبه ابزار و اقدامات متناسب [۲]	۱۴۰۴	۲۰۹۸۱	مطالعات فرهنگ و آموزش	مطالعه و آسیب‌شناسی اسناد کلان حوزه فرهنگ و هنر از منظر مردمی‌سازی فرهنگ عمومی و استخراج ۲۵ مسئله راهبردی به‌همراه تدوین بسته راهبردی مواجهه با آنها و پیشنهادهای اصلاحی، سیاستی و تقنینی
۳	نظام مسائل لایه‌های علی نقش مردم در حکمرانی و ارائه سیاست‌های پیشنهادی مبتنی بر حکمرانی مردمی [۳]	۱۴۰۴	۲۱۱۹۷	مطالعات حکمرانی	استخراج نظام مسائل مربوط به نقش آفرینی مردمی در ساحات مختلف حکمرانی به‌صورت لایه‌های چهارگانه علی شامل: مشهودات، نظامات، گفتمان‌ها و استعارات و ارائه تصویر مطلوب از الگوی حکمرانی مردمی با همین نگاه لایه‌های علی و در نهایت استخراج سیاست‌های نیل از وضع موجود به مطلوب
۴	درآمدی بر حکمرانی مردمی [۴]	۱۴۰۲	۱۸۹۵۶	مطالعات حکمرانی، مطالعات اقتصادی، مطالعات حقوقی، مطالعات مدیریت، مطالعات سیاسی، مطالعات اجتماعی	استخراج عوامل مؤثر بر حکمرانی مردمی در سه دسته زمینه‌ای، محتوایی و ساختاری

مأخذ: نگارنده.

۳. نقد و بررسی آیین‌نامه

آیین‌نامه مصوب دارای نقاط قوت و ضعفی است که نگاه جامع به هر دو بخش، زمینه بازنگری جهت ارتقای بیش‌ازپیش آن را فراهم می‌کند. اهم نقاط قوت آیین‌نامه عبارتند از:

- ملاحظه همه دستگاه‌های اجرایی فرهنگی و غیرفرهنگی موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه در موضوع مردمی‌سازی فرهنگ و جریان حلقه‌های میانی،

- تلاش جهت ادراک نقش متفاوت حلقه‌های میانی در زمینه‌سازی مشارکت هرچه بیشتر مردم در موضوعات فرهنگی مطابق بند «۲» ماده (۱) و نیز ماده (۲)،
- اشاره به ابزارهای غیرمادی مداخله همچون توانمندسازی و اعتباربخشی.
- اما در کنار نقاط قوت، متن موجود دارای نقاط ضعفی نیز است که برخی از آنها بنیادی بوده و بدین جهت، به بازنگری نیاز دارد. این نقاط ضعف بنیادی به شرح زیر است:
- عدم شفافیت مرز بین حلقه‌های میانی با مجموعه‌های میدانی حوزه فرهنگ و هنر که عمده موارد مذکور در آیین‌نامه همچون مؤسسات، کانون‌ها، انجمن‌ها، هیئت‌ها، تشکل‌های مردم‌نهاد، گروه‌های جهادی و پایگاه‌های بسیج از جمله این موارد هستند و در نتیجه عدم جانمایی نقش نهادی حلقه‌های میانی در ارتباط با همین لایه میدانی و صفی،
- تشتت، تقلیل‌گرایی و عدم جامعیت تعریف فعالیت فرهنگی در متن با ذکر سه مورد خاص که عبارت هستند از: تولید و عرضه کالاها و خدمات، اجرای برنامه‌های زنده و نمایش طرح‌ها.
- عدم تفکیک دستگاه‌های فرهنگی از غیرفرهنگی (اقتصادی، سیاسی، اجتماعی) در نسبت با موضوع مردمی‌سازی فرهنگ و فقدان هیچ‌گونه دسته‌بندی دستگاه‌های موضوع آیین‌نامه با تصور وجود منطق یکسان مداخله برای همه دستگاه‌های موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران^۱.
- فقدان تعجب‌برانگیز هرگونه تکلیف نسبت به دستگاه‌های اجرایی موضوع آیین‌نامه به غیر از تکلیف به اعلام گزارش اقدامات خود در سامانه،
- عدم سازوکار نظارت، ارزیابی و راهبری نسبت به عملکرد دستگاه‌های اجرایی در حمایت و پشتیبانی از حلقه‌های میانی و بنابراین آنچه پیش خواهد آمد دستگاه‌ها با این امر به صورت حداقلی و حاشیه‌ای برخورد کرده و سعی در رفع نیازهای خود در تصدی امور با یافتن پیمانکارانی انتفاعی خواهند کرد.
- عدم تعیین معیارها، ضوابط، استانداردها یا شرایط مورد نظر حلقه‌های میانی یا سازوکار تعیین آنها در ماده (۵) و احاله کامل آن به تشخیص غیرشفاف سامانه اجرایی،
- ابهام در نسبت بین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۱) بدین جهت که آیا همه دستگاه‌های اجرایی خارج از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (وفق ماده ۱) همانند این وزارتخانه، مکلف به تدوین الگوی حمایت اختصاصی خود از مردمی‌سازی فرهنگ و حلقه‌های میانی هستند و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۱. ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران: دولت مکلف است طی سال اول اجرای قانون برنامه نسبت به راه‌اندازی سامانه ثبت حقوق و مزایا اقدام کند و امکان تجمیع کلیه پرداخت‌ها به مقامات، رؤسا، مدیران کلیه دستگاه‌های اجرایی شامل قوای سه‌گانه جمهوری اسلامی ایران اعم از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات و دانشگاه‌ها، شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری دولتی، شرکت‌های بیمه دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی (در مواردی که آن بنیادها و نهادها از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند)، مؤسسات عمومی، بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی، مجلس شورای اسلامی، شورای نگهبان قانون اساسی، بنیادها و مؤسساتی که زیرنظر ولی‌فقیه اداره می‌شوند و همچنین دستگاه‌ها و واحدهایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است؛ اعم از اینکه قانون خاص خود را داشته و یا از قوانین و مقررات عام تبعیت نمایند نظیر: وزارت جهاد کشاورزی، شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بنادر و کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و شرکت‌های تابعه آنها، ستاد اجرایی و قرارگاه‌های سازندگی و اشخاص حقوقی وابسته به آنها را فراهم نماید، به‌نحوی که میزان ناخالص پرداختی به هریک از افراد فوق مشخص شود و امکان دسترسی برای نهادهای نظارتی و عموم مردم فراهم گردد. وزارت اطلاعات، نیروهای مسلح و سازمان انرژی اتمی ایران از شمول این حکم مستثنا هستند. اجرای این حکم در خصوص بنگاه‌های اقتصادی متعلق به وزارت اطلاعات، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح تنها با مصوبه شورای عالی امنیت ملی مجاز خواهد بود.

موظف به نظارت بر حسن عملکرد دستگاه‌هاست (وفق ماده ۷) یا اینکه تنها وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است که باید در دایره مأموریت‌های درون‌وزارتخانه‌ای، الگوی حمایت خود را تعیین کند (وفق مواد ۴ و ۵) که در این صورت برخی دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۱) صرفاً جهت اجرایی‌سازی الگوی حمایتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تکلیف دارند.

- راهبری درون‌وزارتخانه‌ای و عدم اعتنا به طرح راهبری فراوزارتخانه‌ای و فراقوه‌ای و لزوم مشارکت جدی همه ارکان سطوح عالی اداره فرهنگ شامل: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت میراث فرهنگی و گردشگری، وزارت ورزش و جوانان، وزارت آموزش و پرورش، وزارت آموزش عالی و نهادهایی چون سازمان تبلیغات اسلامی، قرارگاه‌های فرهنگی خاتم‌الاولیاء و بقیه‌الله (عج)، سازمان بسیج مستضعفین، حوزه‌های علمیه و ... البته بدیهی است، برای مشارکت فراقوه‌ای و فرادولتی، صرفاً تصویب آیین‌نامه کافی نیست و به تصویب قانونی جامع از سوی مجلس شورای اسلامی نیاز دارد.

- غفلت از ماهیت نخبگانی و اندیشه‌ورزانه حلقه‌های میانی در زمینه ایده‌پردازی، راهکاردهی، دیده‌بانی و اصلاح‌گری در دایره موضوعات، مسائل و مأموریت‌های قوای سه‌گانه و تقلیل آنها به بازویی اجرایی در خدمت بدنه دولتی، در صورتی که حلقه میانی مغز متفکر، چشم بینا و زبان گویای جمهوری اسلامی است.

- عدم انعکاس معیارهای ارزش‌پایه و جهت‌ساز همچون تعهد، مقبولیت اجتماعی، مأموریت حل مسائل اولویت‌دار جامعه در نگاه به حلقه‌های میانی در حالی که اگر آیین‌نامه مطابق ماده (۵) خود، قصد ورود انضمامی به تعیین معیارها را نداشته و اعلان آنها را به سامانه مربوطه، محول نموده، ترجیح این بود که ردپایی از این نگاه را برای پیگیری در مراحل بعدی فرایند اجرایی ایجاد نماید.

- بی‌توجهی به پیچیدگی و وسعت امر مردمی‌سازی فرهنگ و لزوم اصلاحات در ساحات مختلف حکمرانی چون سیاستگذاری، تنظیم‌گری، تسهیل‌گری، توانمندسازی در حوزه فرهنگ و هنر،

- تقلیل‌گرایی حلقه‌های میانی به عرصه اجرا آن هم در سطح پیمانکاری و عدم نگاه به حوزه‌های تصمیم‌گیری و ارزیابی و نظارت در بخش فرهنگ و هنر آنجا که متن اشاره می‌کند: «حلقه‌های میانی پل ارتباطی بین دستگاه‌های اجرایی با عموم مردم هستند»؛ در حالی که حلقه‌های میانی به‌عنوان پیشران حرکت عمومی، پل ارتباطی میان مردم به‌عنوان سرمایه اجتماعی با اهداف عالی نظام هستند. تعبیری چون «خرید خدمات و محصولات» در آیین‌نامه نیز غلبه نگاه پیمانکاری حلقه میانی برای کارفرمایان دولتی را در متن تقویت می‌نماید؛ تلقی که در نقطه مقابل استقلال هویتی و نهادی حلقه‌های میانی است.

- نگاه نه‌چندان دقیق به مجموعه‌های مردمی و عدم توجه به زیست‌بوم مردمی چندسطحی که در یک سطح، حلقه میانی قرار دارد که به مسئله‌شناسی، ارائه راهکار، برنامه‌ریزی، هدایت و پیگیری در تعامل با سطح دیگر یعنی بخش میدانی حوزه فرهنگ و هنر می‌پردازد و نیز در سطحی دیگر آحاد جامعه به‌صورت فعال در مواجهه با مسائل فرهنگی ایفای نقش می‌کنند. به‌عبارت‌دیگر، آنچه مشاهده می‌شود تقلیل الگوی مردمی‌سازی فرهنگ به موضوع حلقه‌های میانی به‌عنوان یکی از بازیگران زیست‌بوم مردمی و عدم جانمایی واضح و مشخص سایر بازیگران از جمله مجموعه‌های میدانی و آحاد فعال است.

- عدم التفات به تفکیک بخش غیرانتفاعی از انتفاعی و لزوم طراحی ویژه برای هر کدام،
- غلبه نگاه حداقلی، مادی، اعانه‌بخشی و کارفرمایی در فهرست حمایت‌ها و خلأ الگوی حمایت هوشمند و متنوع حقوقی، ارتباطاتی، اطلاعاتی، سخت‌افزاری (زیرساختی)، نرم‌افزاری (فناورانه)،
- عدم تبیین حقوقی لازم برخی عناوین نظیر صلاحیت زمینه‌سازی (بند «۲» ماده (۱))، اعتباربخشی (بند «۱» ماده (۴))،
- تعریف غیردقیق مردمی‌سازی فرهنگ و خلط آن با مشارکت فرهنگی،
- تقلیل نهاد حلقه میانی به تشکلی حقوقی و دارای مجوز و تضييق تعريف نسبت به حلقه‌های میانی ثبت نشده و غیررسمی که نقش آنها در پیشبرد اهداف بخش فرهنگ و هنر کم‌نظیر است؛ در صورتی که آیین‌نامه می‌توانست با پذیرش هر دو هویت رسمی و غیررسمی حلقه میانی، موضوع حمایت‌های خود را با توجه به لزوم شناخت عملکردی حلقه میانی در میزان و نوع حمایت‌ها، به موارد رسمی، محدود کند.
- فقدان نگاه حمایتی در متن نسبت به شبکه‌سازی و ایجاد جوامع تخصصی و کاری حلقه‌های میانی و مجموعه‌های مردمی میدانی.

۴. پیشنهادها

بنابر مطالعات انجام شده، احکام حقوقی مورد نیاز جهت تحقق مردمی‌سازی فرهنگ فراتر از سطح تدوین آیین‌نامه بوده و به مداخله جدی در سطح طراحی سیاست‌ها و قوانین نیاز دارد که در گزارش بعدی از سلسله‌گزارش‌های مردمی‌سازی فرهنگ به آن به‌طور مفصل خواهیم پرداخت؛ اما در سطح آیین‌نامه به تصویب رسیده، با توجه به نقد و بررسی انجام شده و احصای نقاط قوت و ضعف آن، موارد زیر جهت بازنگری و ارتقای متن مصوب، پیشنهاد می‌شود:

۱. بازنگری در ارائه تعریف دقیق حلقه‌های میانی و تفکیک آن از مجموعه‌های میدانی. تعریف زیر از حلقه‌های میانی پیشنهاد می‌شود:

حلقه میانی: مجموعه‌ای غیردولتی، غیرسیاسی، غیرانتفاعی و داوطلبانه که توسط اشخاص حقیقی تأسیس شده و با ایفای نقش «پیشران حرکت عمومی»، حلقه واسطه بین تحقق اهداف نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران مصرح در قانون اساسی با مجموعه‌های میدانی، فعالان مردمی و آحاد جامعه است.

۲. ذکر مأموریت‌های چندگانه ویژه حلقه‌های میانی برای شناسایی انضمامی آنها که عبارت است از:

- شناسایی مسائل در حوزه‌های کلان کشوری، استانی، شهری و منطقه‌ای و ارائه راهکار به نهادهای رسمی،
- ارائه طرح‌های عملیاتی مورد نیاز به مجموعه‌های میدانی مردمی، کمک به تدوین طرح و برنامه‌ریزی برنامه‌ریزی برای پیشبرد کار توسط مجموعه‌ها و هدایت راهبردی برای تحقق طرح‌ها و برنامه‌های عملیاتی مردم‌پایه،
- توانمندسازی مجموعه‌های مردمی از حیث دانشی، بینشی، شناختی، مهارتی، اطلاعاتی و ارتباطاتی،
- تسهیل‌گری و کمک به شتابدهی به فعالیت مجموعه‌های میدانی از حیث زیرساختی، مالی، ارتباطی و انسانی،

- شبکه‌سازی ظرفیت‌های میدانی و عملیاتی موجود در جهت حل مسائل کشور،
- کمک به اتصال و تکمیل زنجیره ارزش فعالیت فرهنگی - هنری در مجموعه‌های میدانی

تنظیم مقرر جهت الزام به ایجاد نظام تکالیف دستگاه‌های اجرایی و غیراجرایی با ورود تفصیلی‌تر در ابعاد متنوع حمایت از حلقه‌های میانی اعم از حقوقی، ارتباطاتی، اطلاعاتی، زیرساختی و فناورانه و نیز سازوکار نظارت، ارزیابی و راهبری نسبت به این دستگاه‌ها. بنابراین پیشنهاد می‌شود؛ تکلیف شود تا کلیه دستگاه‌های موضوع آیین‌نامه موظفانند طرح حمایت خود از مردمی‌سازی فرهنگ و جریان‌های حلقه‌های میانی را به صورت سالیانه در ابعاد حقوقی، ارتباطاتی، اطلاعاتی، زیرساختی و فناورانه متناسب با مأموریت‌ها، امکانات و ظرفیت‌های خود، تنظیم و به تأیید وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی یا ستاد اجرایی مورد نظر این وزارتخانه برسانند. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز وظیفه نظارت، ارزیابی و راهبری انجام تکالیف توسط دستگاه‌های مذکور را به عهده دارد.

۳. تفکیک بین دستگاه‌های فرهنگی از غیرفرهنگی در اصول و معیارهای حمایت از مردمی‌سازی فرهنگ،

۴. توجه به حسن سابقه و تعهد مجموعه‌های مردمی موضوع آیین‌نامه در کنار معیارهای تخصصی آنها در الگوهای ارزیابی،

۵. تعیین الگوی ارتباطی میان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سایر نهادهای موجود در سه قوه و دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه،

۶. جانمایی ظرفیت‌های نخبگانی و اندیشه‌ورزی حلقه‌های میانی و سایر مجموعه‌های مردمی در ساحات مختلف حکمرانی حوزه فرهنگ و هنر و نیز فرایندهای سیاستی و حل مسائل اجتماعی،

۷. ارتقای الگوی مداخله مردمی‌سازی فرهنگ براساس نگاه چندسطحی به بازیگران مردمی حوزه فرهنگ و هنر،

۸. بهره‌مندی از رویکرد بازنگری در ساختارهای رسمی همچون شورایی و مشورتی براساس جانمایی حلقه‌های میانی و تشکل‌های میدانی،

۹. تفکیک الگوی حمایتی در نسبت با مجموعه‌های انتفاعی و غیرانتفاعی با ابزارهایی چون تفاوت در معافیت‌های مالیاتی، واسپاری مأموریت‌ها، ارائه تسهیلات و اعتبارات، الگوهای نظارت و ارزیابی و ... ،

۱۰. ارتقای الگوی تعامل مالی دولت با حلقه‌های میانی از مدل‌های اعانه‌ای و کارفرمایی به مدل‌های مشارکتی یا خویش‌فرمایانه،

۱۱. توجه به حمایت از ابعاد مختلف نهادی ظرفیت‌های مردمی همچون شبکه‌ها و زنجیره‌های ارزش جهت کمک به افزایش بلوغ نهادی و ماهیت زیست‌بومی آنها.

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بنابر بند «د» ماده «۷۵» قانون برنامه هفتم پیشرفت مکلف شده آیین‌نامه حمایت از مردمی‌سازی فرهنگ و جریان حلقه‌های میانی را تدوین کند که آیین‌نامه مورد نظر در شهریورماه ۱۴۰۴ به تصویب

هیئت‌وزیران رسید. پژوهش حاضر به نقد و بررسی نقاط قوت و ضعف این آیین‌نامه پرداخت و پیشنهادهایی را در باب اصلاح و بازنگری متن مصوب در ابعاد مختلف ارائه کرد. هدف این گزارش نقدی بر آیین‌نامه مصوب بوده، لذا احکام تقنینی پیشنهادی درخصوص موضوع حمایت از مردمی‌سازی فرهنگ و جریان‌های حلقه‌های میانی در گزارش بعدی ارائه خواهد شد.

آیین‌نامه در کنار برخی نقاط قوت نظیر: ملاحظه عمده دستگاه‌های اجرایی فرهنگی و غیر فرهنگی، ادراک نقش متفاوت حلقه‌های میانی در زمینه‌سازی مشارکت مردم در موضوعات فرهنگی و ذکر برخی ابزارهای غیرمادی مداخله همچون توانمندسازی و اعتبار بخشی، با نقدهایی اساسی همراه است که اهم آنها عبارتند از: فقدان مرز شفاف حلقه‌های میانی با مجموعه‌های میدانی، بی‌توجهی به ماهیت اندیشه‌ورزی حلقه‌ها و تلقی آنها به‌مثابه بازویی اجرایی، فهم تقلیل‌گرایانه از نقش و کارکرد حلقه‌ها همچون شرکت‌هایی پیمانکار و عدم طراحی الگوی حمایت هوشمند و متنوع نه لزوماً مالی و کارفرمایی نسبت به آنها.

اما فارغ از ارتقای آیین‌نامه به متنی کارشناسی و دقیق، بیشتر باید از ناحیه سیاستی- تقنینی، احکام محتوایی و ساختاری لازم شناسایی و تصویب شود و خلأیی از این ناحیه متوجه مسئله نباشد تا آیین‌نامه نیز بتواند به‌نوبه خود، حمایت از مردمی‌سازی فرهنگ و مجموعه‌های مختلف مردمی را تا سطوح مقرر گذاری امتداد بخشد. این در حالی است که مردمی‌سازی فرهنگ و به‌خصوص موضوع حلقه‌های میانی، موضوع بدیعی است که هنوز به جهت مفهومی، تنقیح واحدی از آن در فضای رسمی صورت نگرفته، چه رسد به اینکه سیاست‌ها یا قوانین لازم برای آن، شناسایی شده باشد. از این‌رو، با توجه به فراگیری و کلان‌بودگی موضوع، پرکردن خلأهای فوق جهت نتیجه‌بخشی مطلوب آیین‌نامه مصوب، ناگزیر بوده و ایفای نقش هر سه قوه و نیز نهادهای حاکمیتی غیردولتی نظیر شورای عالی انقلاب فرهنگی را جهت ایجاد ملزومات ساختاری و محتوایی اجرایی‌سازی مردمی‌سازی فرهنگ طلب می‌کند.

۶. پیوست

آیین‌نامه اجرایی بند «د» ماده (۷۵) قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران (موضوع حمایت و پشتیبانی از مردمی‌سازی فرهنگ و جریان حلقه‌های میانی مروج گفتمان انقلاب اسلامی) مصوب ۱۴۰۴/۰۶/۲۷

ماده (۱) - در این آیین‌نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

۱. **دستگاه‌های اجرایی:** کلیه نهادها و دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۶.

۲. **حلقه‌های میانی:** اشخاص حقوقی دارای پروانه/ مجوز فعالیت فرهنگی، هنری، ورزشی و تربیتی از مراجع ذی‌صلاح که صلاحیت زمینه‌سازی مشارکت هرچه بیشتر مردم را در موضوع‌های مذکور دارا بوده و پل ارتباطی دستگاه اجرایی و عموم مردم هستند؛ مانند مؤسسات، کانون‌ها، انجمن‌ها، هیئت‌ها، اتحادیه‌ها، تشکل‌های مردم‌نهاد، گروه‌های جهادی و پایگاه‌های بسیج.

۳. **مردمی‌سازی فرهنگ:** مشارکت مردمی در حیات فرهنگی با فعالیت مؤثر در تولید، عرضه، انتشار، ترویج، تبیین و زمینه‌سازی برای بهره‌مندی مردم از برنامه‌ها، خدمات و محصولات فرهنگی، هنری، تربیتی و ورزشی.

ماده (۲) - حلقه‌های میانی می‌توانند با هدف ترویج گفتمان انقلاب اسلامی، بسترسازی و توانمندسازی آحاد جامعه برای نقش‌آفرینی در قالب تولید و عرضه کالاها و خدمات یا اجرای برنامه‌های زنده یا نمایش طرح‌ها، ایده‌ها و پیشنهادهای خود را در حوزه اولویت‌های موضوع ماده (۳) این آیین‌نامه، در سامانه اعلامی از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ثبت کنند.

ماده (۳) - اولویت‌های موضوعی این آیین‌نامه شامل موارد زیر است:

۱. نهضت‌های قرآنی،
۲. خانواده،
۳. بانوان،
۴. عفاف و حجاب،
۵. فضای مجازی،
۶. جنبش نرم‌افزاری،
۷. تولید محتوای رسانه‌ای،
۸. نوشت‌افزار ایرانی - اسلامی،
۹. مطالبه‌گری پیشرفت و عدالت،
۱۰. فعالیت‌های مردمی، ورزشی و تربیتی،
۱۱. سبک زندگی سالم،
۱۲. ترویج فرهنگ ایثار، شهادت و خدمت‌گزاری،

۱۳. ترویج کتاب و کتابخوانی،

۱۴. پاسداشت و تقویت اصالت و هویت ایرانی- اسلامی.

ماده (۴)- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است فهرست حمایت‌ها و پشتیبانی‌های خود از حلقه‌های میانی را متناسب با صلاحیت‌ها و تکالیف قانونی خود اعلام و ظرف یک ماه در سامانه مربوط اطلاع‌رسانی نماید. حمایت‌ها و پشتیبانی‌ها می‌تواند در یک یا چند قالب به شرح زیر باشد:

۱. توانمندسازی (از طریق آموزش و توانمندسازی اعضای حلقه‌های میانی و مؤسسان)،

۲. اعتباربخشی،

۳. واگذاری تصدی‌گری‌ها،

۴. ارائه تسهیلات،

۵. خرید محصول یا خدمات.

ماده (۵)- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است فهرست عناوین حلقه‌های میانی واجد شرایط خود را برای اطلاع عموم در سامانه مربوط اعلام نماید.

ماده (۶)- دستگاه‌های اجرایی مکلفند گزارش اقدامات خود از اجرای این آیین‌نامه را علاوه بر ثبت در سامانه مربوط با رعایت قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب ۱۳۸۷ منتشر نمایند.

تبصره- مبنای عملکرد دستگاه‌های اجرایی، اطلاعات درج شده در سامانه مربوط بوده و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف به ارائه گزارش دوره‌ای از وضعیت اجرای این آیین‌نامه به مراجع ذی صلاح است.

ماده (۷)- اجرای احکام این آیین‌نامه با رعایت قوانین و مقررات و در سقف بودجه مصوب مربوط می‌باشد. مسئولیت نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه به عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است.

منابع و مأخذ

- [۱] س. جوادیان‌فرد، «الگوی سیاستی بالادستی مردمی‌سازی فرهنگ عمومی مبتنی بر اندیشه و آرای مقام معظم رهبری (دام‌ظله‌العالی)»، مسلسل ۲۰۸۲۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۴.
- [۲] س. جوادیان‌فرد، «درآمدی بر آسیب‌شناسی راهبردی اسناد پایه‌ای و کلان حوزه فرهنگ و هنر از منظر مردمی‌سازی فرهنگ عمومی»، مسلسل ۲۰۹۸۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۴.
- [۳] س. جوادیان‌فرد و ا. کوهی، «نظام مسائل لایه علی نقش مردم در حکمرانی و ارائه سیاست‌های پیشنهادی مبتنی بر حکمرانی مردمی»، مسلسل ۲۱۱۹۷. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۴.
- [۴] ت. اسماعیل‌پور و همکاران، «درآمدی بر حکمرانی مردمی»، مسلسل ۱۸۹۵۶. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۲.

گزیده سیاستی

فقدان مرز شفاف حلقه‌های میانی با مجموعه‌های میدانی، غفلت از ماهیت اندیشه‌ورزی حلقه‌ها و تلقی به‌مثابه بازویی اجرای همچون شرکت‌های پیمانکار و ضعف طراحی الگوی حمایت هوشمند و متنوع نه لزوماً مالی و کارفرمایی از نقاط ضعف آیین‌نامه مصوب است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir